

**THE NEGATIVE SENTENCE IN ARABIC AND
EXAMPLES FROM THE QUR'AN**

Arapçada Olumsuz Cümle ve Kurân'dan Örnekleri

Bekir MEHMETALİ¹

Abstract

This research explains how to negate the positive sentence by explaining the meanings of the negation of the prepositions of the poems and explaining the meanings of the negatives and explaining the meaning of the positive sentences and examining some very important features of the Arabic language and applying them to the verses of the grammar based on the applied grammar. The Arabic language is a language that is known for its richness and is not exposed to extinction. Allah Almighty gave the guarantee of this and said:

"لحافظون له وإنا الذكر نزلنا نحن إنا"

We have sent down a stigma and surely we will protect it from extinction and everything. Because of the Arabic language of Qur'an, this divine protection covers it. The Arabic sentence is divided into positive and negative. The negative sentence is used against the positive sentence and it constitutes the big part of arabçan and the Quran, which is the highest language text of arabçan, is too late. I chose it as the subject of this research because of these reasons and the Qur'an I made the negative sentences in the verses of the twenty-ninth verse the practice square. The importance of this research; the title, the many uses, the Qur'an does not apply to some of the verses of Kerim. The method in the research is the methods of analysis, analysis, interpretation and tall. First, I will explain and explain the language related to the topic, and I will explain the effects of negative prepositions and negative prepositions, explain the meaning of the sentences and try to display their eloquence and show the reasons of use and comment. If I succeeded, I would not believe that I had failed.

Key words: positive, Arabic, sentence, nephi, luck, lem.

Öz

Bu araştırma, Arapçadaki olumsuz cümleden bahs edip nefi edatlarını sayıştırır ve cümleye kattıkları anlamı izah edip amellerini beyan edip olumlu cümleyi nasıl olumsuz yapmasını anlatır ve Arapçanın bazı özelliklerini gösterip öyle çok önemli bir konuyu araştırır ve tanzir ile yetinmez ve uygulamalı dilbilgisine dayanıp sergilediği dilbilgisini kuranın ayetlerine uygularArapça belağat, zenginliği ile tanılan, kalıcı, yok olmaya maruz olmayan dildir. Bunun garantisini Cenâb-ı Allah kuranda vermiş ve şöyle buyurmuş:

إنا نحن نزلنا الذكر وإنا له لحافظون"

Biz zikri indirdik ve şüphesiz biz onu yok olmaktan ve her şeyden koruyacağız.Kur'an-ı Kerim arapça olduğundan dolayı bu ilâhi koruma onuda kapsıyor. Arapça cümlesi olumlu ve olumsuz bölünüyor. Olumsuz cümle olumlu cümlenin karşısında kullanılıyor ve arapçanın büyük bölümünü oluşturuyor ve Arapçanın en yüksek dil metni olan Kur'an-ı Kerim de çok geçiyor .Bunlardan dolayı onu bu araştırmanın konusu olarak seçtim ve Kur'ân-ı Kerimin yirmi dokuzuncu cüzünün ayetlerinde geçen

¹ Doç. Dr., bekler2006@gmail.com

olumsuz cümleleri uygulama meydana yaptım Bu araştırma önemini; başlığı, çok kullanımı, Kur'ânı Kerimin bazı ayetlerine uygulamadan kazanıyor. Araştırmadaki metod ise vasf, tahlil, tefsir, tâlil metodlarıdır. Öncelikle konuyla ilgili dil bilgilerini arz edip açıklayacağım ve misaller vereceğim ve olumsuz edatların cümlede irab etkilerini izah edeceğim, cümleye kattıkları anlamı beyan edip belagatlarını sergilemeye çalışacağım kullanım nedenlerini göstereceğim ve yorum yapacağım. Eğer başarılı olduysam Allahtan dır başarısız kaldıysam bu bendendir.

Anahtar Kelimeler: Arapça, olumsuz cümle, olumlu cümle, olumsuzluk ekleri, ma, nefi, leyse, lem.

GİRİŞ

Arapça'da olumsuz anlam farklı ve çok edatlarla ifade edilir. Bazı edatlar hem isim hem fiil cümlesini olumsuz eder (Ma, Le, İn) edatları gibi. Buda Arapçaya dil ve anlam zengiliği sağlar. Türkçe'deyse isim cümlesi genellikle (değil) kelimesile ifade edilir (Ahmet yalancı) isim cümlesini olumsuz yapmak için olumsuzluk kelimesi (değil) cümlelerin sonuna getirilir (Ahmet yalancı değil) olur. Bu olumsuzluk kelimesi fiil cümlesini olumsuz yapmaz ve Ahmet okuldan geldi değil denilmez. Arapça'da fiil cümlesi fiilin zamanına göre çeşitli edatlarla olumsuz yapılır. Geçmiş zaman fiili (Ma,Le,İn) edatları ile olumsuz edilir. Türkçe'deyse (me,ma) edat ile nefi edilir (Hasan okuldan gelmedi, Mahmut kalem almadı) denilir. Arapça'da olumsuzluk kelimesi ister isim ister fiil olsun cümlelerin başına getirilir. Bunun açıklaması araştırmada geçecek. Türkçe'de isim cümlesinin sonuna getirilir (Babam evde değil) ve fiil cümlesinde fiil kökünden sonra getirilir (Ahmet gelmedi ve Mustafa gitmiyor).

Çalışma Arapça'nın anlatma tarzının çok önemli bir tarafını açıklıyıp zengiliğini, ehemmiyetini ve nasıl kullanıldığını ve ne ifade ettiğini ve nasıl dil kolaylığı sağladığını amaçlar.

İlgili dilbilgisini Eski ve yeni Arapça dilbilgi kaynaklarında takip edip açıklar ve kurân-ı kerimden örnekler alır ve uygular.

OLUMSUZLUĞUN ANLAMI:

Olumsuz şey, olmayan şeydir ve olumsuz olanın zıddıdır ve arapça'da ona منفي (menfi) denilir. Menfi kelimesi ismi meful ve nefe fiilinden türetilmiştir ve olumsuz cümleye Arapçada elcümletülmenfiyye (الجملة المنفية) denilir (Elgaliini,1968:3/255).

Olumsuz cümle arapça da ikiye bölünür; biri olumsuz isim cümlesi ,ikincisi olumsuz fiil cümlesi. Olumlu cümleyi olumsuz yapmak için cümlelerin başına olumsuz kelime getirilir ve bu kelimeye edat denilir.

Bu edat getirildiği yere yeni anlam katar ve ondan sonra gelen kelimenin ister isim olsun ister fiil olsun irab hareketini değiştirebilir.

OLUMSUZ İSİM CÜMLESİ:

Arapça'da isim cümlesi iki temel unsurdan oluşur. ilkinde mübteda ikincisine haber denilir ikisi yan yana gelince anlamlı isim cümlesi oluşur (Elgaliini (1968:2/257).

İsim Cümlesini Olumsuz Yapan Edatlar:

Bu gibi isim cümleleri olumsuz yapmak için cümlelerin başına nefi edatı (أداة نفي) getirilir. İsim cümlesini nefi eden edatlar şunlardır: leyse (ليس) Leysenin harfleri (ما)Mâ (لا) Lâ (لات) Lâte (إن) İn, (لا النافية للجنس) Cinsi nefi eden lâ. Bunların izahı şöyledir:

Leyse:

Leyse(ليس) fiildir ve ona Arapça'da fiil nâkis deniliyor ve harfe benziyor ama fiilin âlemlerini kabul ediyor (ليس، ليسا، ليسوا، لسنّا). Leyse (ليس) müsbet isim cümlesinin başına eklenir mübtedayı ref eder ve mütedalıktan çıkarır onu kendine isim yapar ve haberi nasbedip kendine haber yapar mesela (أحمدُ مجتهدٌ) isim cümlesidir başına (ليس) leyse ekleyince ليس أحمد مجتهداً olur. (أحمد) Leysenin ismi merfudur ve (مجتهداً) leysenin haberi mansuptur. (ليس) leyse isim cümlesinin başına eklenince onu nefi hale getirir ve Türkçede (değil) anlamını ifade eder ve isim cümlesini şimdiki zamanda olumsuz yapar (ليس أحمد مجتهداً) cümlesinde Ahmet şu anda çalışkan değil anlamı ifade eder(Elsamuraai,2008:1/232). (ليس) Leyse'nin haberine Arapça'da çoğunlukla harf-i cer be (ب) eklenir ve bu harf tevkid anlamı ifade eder. ليس أحمد (بمجتهد) cümlesinde be (ب) harfi Ahmed'in muhakkak çalışkan olmadığını ifade eder ve bu cümle şüphe duyan muhatapa söylenir leyse (ليس) fiil görevini bırakır ve harf atf olarak kullanılır ama nefi anlamını kaybetmez bu rolü iki isim arasına gelince alır örnek خذ القلم ليس (الكتاب) kitabı değil kalemi al leyse geçen cümlede fiil değil harf atfidir çünkü iki isim arasına geldi (الكتاب) isim ve (القلم) isimdir(Elgalaiini,2/296). leyse harf atf olunca cümledeki hükmü kendinden önceki isme isbat eder ve kendinden sonraki isimden nefi eder ve burada geçen cümlede gördük(Haskur,2011:169).

Leysenin Harfleri (أحرف ليس):

(ليس) Leysenin yerini Arapça cümlesinde dört harf alır ve onlara (أحرف ليس) leysenin harfleri denilir, O harfler (ما:Me, لا:Lâ, لات:Late, إن:În). Bu harfler leyse gibi isim cümlesini başına eklenir, mübtedayı kendisine ismi merfu, haberi mensub yapar ve cümleyi olumsuz anlama getirir.

Arapça dil bilimcileri bu dört harfi leyseye benzetir ve onlara (أحرف ليس) dediler çünkü bu harfler leysenin hem amelini hem manasını ifade eder² bu dört harfin izâhı şöyle:

MA:(ما):

iki harften oluşur ve isim cümlesini olumsuz mutlak zamanda olumsuz eder(Elsabuni,t.y:70)

Örnek:

(ما خالدٌ سريعاً) olumlu isim cümlesidir. (ما خالدٌ سريعاً) deyince olumsuz olur ve Hâlid'in hızlı olmadığını ifade eder. (ما) mâ isim cümlesinde mübteda ve haberin harekelerini değiştirmek için dört şartın bir arada olması lazım:

- 1- isim haberden önce gelmeli.
- 2- haberin mâmülû isimden önce gelmemeli.
- 3- mâ dan sonra (إن) in gelmemeli.
- 4- nefi anlamını (إلا) illâ kaldırmamalı.

Örnek: (ما عليٌّ جباناً) Ali korkak değil(Elzamehşeri,2003:10,41).

(لا)Lâ:

İki harften oluşur ve isim cümlesinin başına getirilince (ليس) leyse'nin hem hareke değiştirme etkisini hem cümleyi olumsuz yapar. Örnek:(الغرفة واسعةٌ) isim cümlesi الغرفة mübteda merfu (لا الغرفة واسعةٌ) oda geniş değil denilince (لا) cümleyi

olumsuz yaptı ve mübteda (الغرفة) kendine ismi merfu haber واسعة haber mansub yaptı (لا) mübteda ve haberin hareketlerini değiştirmek için şu şartların bir arada olması lazım :

1- (ما) Mâ da geçen şartlar.

2- Mübteda ve haberin nekira olmaları lazım (Elgalaiini, 1968:2/298). Örnek : (لا كتاب مفتوحاً) kitap açık değil. Ama ismi marifede gelebilir. Örnek :

وَحَلَّتْ سَوَادَ الْقَلْبِ لَا أَنَا بَاغِيًا سِوَاهَا وَلَا عَنْ حُبِّهَا مُتْرَاخِيًا

Sevgili kalbimde yerleşti, Ben ondan başka yar aramam. (لا) Le'nin ismi (أنا) marife olmasına rağmen onu ismi olarak ref etti ve (باغياً) ni haberi olarak nasb etti. Örnek :

إِذَا الْجُودُ لَمْ يُرَزَقْ خِلَاصًا مِنَ الْأَذَى فَلَا الْحَمْدُ مَكْسُوبًا وَلَا الْمَالُ بَاقِيًا

Eğer cömertlik kötülükten kurtarılmazsa ne iyilik kazanılır nede mal kalır. (لا) Lâ'nın ismi (الحمد) marife olmasına rağmen onu kendisine ismi merfu, (مكسوبا) ni haberi mansub yaptı (Elakub, 2000:232).

(Late) Late:

(ليس) Leyse'nin yerini alır ve isim cümlesinin başına getirilir ve onu olumsuz eder, mübtedayı kendine ismi merfu, haberi haber mansub eder ve bu nedenle (ليس) leysye benzertilir (Elgalaiini, 1968:2/299). (Late) Late leysenin yerine iki şartla geçer:

İsmi ve haberi zaman kelimelerinden olmalıdır.

(..... الوقت, الساعة) gibi.

2- İkisinden birisi cümleden düşmelidir ve çoğunlukla ismi düşürülür (Elsabban, t.y:1/400-401).

Örnek : (لات حين فرار) vakit kaçma vakti değildir.

Late isim cümlesinin başına getirilince onu olumsuz etti ve leysenin nefi anlamını ifade etti ve cümleden düşen mübtedayı kendine ismi merfu ve haber (حين) 'yi haber mansub yaptı. Örnek:

نَدِمَ الْبَغَاةُ وَلَاتَ سَاعَةَ مَنْدَمٍ وَالْبَغْيُ مَرْتَعٌ مُبْتَغِيهِ وَخَيْمٌ

Zalimler pişman oldu ama saat pişmanlık saati değil ve zulüm yaylasında otlananın sonu kötü. şair (لات) 'yi isim cümlesinin başına getirip nefi etti ve (لات) 'nin ismini cümleden düşürdü ve onu 'لات' ye ismi merfu, haber mansub etti ve böylec 'لات'yi dilbilgisi kuralına göre kullandı .

إن:

İki harften oluşur ve isim cümlesinin başına getirilince, (ليس)nin yerini alır, mübtedayı kendine ismi merfu, haberi haber mansub eder ve cümleyi nefi eder. Ancak bu dil görevini iki şartla yerine getirir:

1-Haber isimden önce gelmemeli.

2- Nefii (إلا) ile kalkmamalı (İbn Akil, t.y:1/317). Örnek : (إن محمد بخيال) Muhammad cimri değil. (إن) isim cümlesinin başına getirildi, mübteda (محمد) kendine ismi merfu, haber (بخيالاً) kendine haber mansub etti. örnek :

إِنَّ الْمَرْءَ مَيِّتًا بِانْقِضَاءِ حَيَاتِهِ وَلَكِنْ بَأْنُ يُبْعَى عَلَيْهِ فَيُخَذَلَا

İnsan hayatının bitmesi ile ölü sayılmaz ama zulme maruz olup kimse imdadına gelmezse ölü sayılır. Şair (إن) İn'i isim cümlesinin başına getirip olumsuz etti, muhteda (المرء) yu kendine ismi merfu, habere (ميتاً) ni haber mansub etti ve dil bilgisine göre kullandı.

Eğer geçen iki şarttan birisi olmaz ise إن leysenin nefi anlamının edâ etmez ve amelini alamaz (İbn Hişam,1972:33) . Örnek : "ما هذا بشراً إن هذا إلا ملك كريم" (KURAN-I KERİM 12:31) Bu beşer değil, bu sadece bir kerim melektir. Haber (ملك) den önce (إن) geldiği için İn'in nefiyi kalkmış ve ameli kalmamış .

Akla gelen soru: madem ki bu harfler ليس nin isim cümlesi başında yerini alıp anlamını ifade eder neden araplar leyseyle yetinmeyip onları kullanılır?. Çünkü hem leysenin, hemde kendilerinin nefini ifade edip inkar durumlarda kullanırlar.

Cinsi Nefi Eden Lâ : لا النافية للجنس :

Lâ elnafiyelcins, yani cinsi nefi eden la, isim cümlesinin başına getirilip kesin nefi eder ve muhtedayı kendisine ismi mensub, haberi merfu eder.

Arapça'da (لا) ye (إن) enin ameli verildi çünkü (إن) isim cümlesinin başına getirilince muhtedayı nasb, haberi ref edip habere tevkid anlamı getirir. (لا) Lâ (إن) nin aksi anlamını ifade ettiğinden (إن) enin isim cümlesindeki ameli verildi isim cümlesinde (إن) enin amelin almak için dört şartın bir arada olması gerekir .

1- Nefi kesin olup ihtimal olmamalı.

2- İsim ve haber nekire olmalı.

3- İsim hemen لا dan sonra gelmeli.

4- لا 'dan önce harf cer gelmemeli (Sibeveyh,1966:2/274). Örnek : (لا شجرة نابتة في) (لا شجرة نابتة في) Çölde kesinlikle hiç bir ağaç bitmemiş. İsmi cinsini nefi eden (لا) isim cümlesinin başına getirilince isim (شجرة) ve haber (نابتة) irtibatı kesin nefi edip muhteda (شجرة) yu kendine ismi mensub, haber (نابتة) haber merfu etti.

Geçen dört şartlarda birisi kayıp olursa (لا) nefi anlamı ifade edip (إن) enin amelini olmaz ve sırada cümlede tekrarlanması gerekir(Elserraç,1988:1/379). Örnek: (لا أحمد في المدرسة ولا) (لا أحمد في المدرسة ولا) ne Ahmet okulda nede Halit. لا nin ismi (أحمد) marife olduğundan (إن) enin amelini alamadı ve tekrarlandı ama nefi anlamını eda etti. Örnek: (لا في البستان رجل ولا امرأة) bahçede ne erkek var nede kadın. لا nin ismi (رجل) ondan hemen sonra gelmediğinden (إن) enin amelini alamadı (Elsamurahi,2008:1/336).

(لا) nin haberi dört çeşittir:

1- İsim (لا كتاب مفتوح) (لا كتاب مفتوح) Le'nin haberi oda isim .

2- Fiil cümlesi (لا كتاب يقرؤه الطالب) (لا كتاب يقرؤه الطالب) Le'nin haberi fiil cümlesi .

3- İsim cümlesi (لا شجرة أوراقها يابسة) (لا شجرة أوراقها يابسة) Le'nin haberi isim cümlesi .

4- Şibhi cümle: (لا قلم في الحقيبة) (لا قلم في الحقيبة) şibhi cümle (في الحقيبة) LE'nin haberi (Elgalaiini,1968:2/338-339).

(لا) nin haberi bellise çoğunlukla cümleden düşürülür (لا سيارة في الشارع) yolda hiç bir araba yok, belli değil ise, özel durumu ifade ederse düşürülmez (لا أحد أسرع من خالد) hiç kimse Halit'ten hızlı değil.

İsim Cümlesini Cevap Harfi İle Nefi Etmek:

Arapça'da soru isim cümlesi iki cevap harf ile olumsuz olur: birincisi (لا), ikincisi (كَلَّا). Eğer muhatep yumuşak dille soruyu nefi etmek isterse (لا)'yi, sert dille nefi halinde (كَلَّا)'yi kullanır.

Örnek: (هل خالدٌ عندكم؟) Halit sizde mi? Sorusunu olumsuz yapmak için cevap harfi (لا) yada (كَلَّا)'yi kullanılır, olumsuz yumuşak cevap için (لا), sert olumsuz cevapta (كَلَّا) kullanılır (İbn Hişam,1972:319).

OLUMSUZ FİİL CÜMLESİ:**Fiil Cümlesini Oluşturan Unsurlar:**

Arapça'da fiil üç'e bölünür: fiil madi (geçmiş zaman),fiil mudari (şimdiki zaman),fiil amır (emir fiili). Arapça'da fiil cümlesi iki temel unsurda oluşur: birisi fiil, ikincisi fail. Fiil cümlelerin başında gelir sonra fail gelir ve fiili yapana delalet eder (جاء أحمدٌ) Ahmet geldi cümlesinde (جاء) fiil madi (أحمد) fail, (يكتبُ خالدٌ) Halit yazıyor cümlesinde (يكتب) fiil mudari, (خالد) fail(Elgalaiani,1968:1/3).

Olumsuz Geçmiş Zaman Fiil Cümlesi:

Geçmişte olan olaya Arapça'da fiil madi denilir ve O fiil failden geçmiş zamanda edildiğini ifade eder: (جلس حسنٌ تحت الشجرة) Hasan ağacın altına oturdu. (جلس) fiili fail hasandan geçmiş zamanda yapıldığını ifade eder ve bu cümleye müsbet (olumlu) cümle denilir (elgalaiini,1968:1/3).

Geçmiş zaman fiil cümlesi üç edat ile olumsuz olur, bunun izahı şöyle:

إن:

İki harften oluşur ve geçmiş fiilin hemen öncesine getirilince onu olumsuz yapar, yani fail fiili geçmiş zamandayapmadığını ifade eder (elgalaiini,1968:3/255). (إن ذهب أحمدٌ إلى الجامع) Ahmet üniversiteye gitmedi cümlesinde (إن) fiil madi (ذهب) yi olumsuz edip fail Ahmed'in onu geçmiş zamanda yapmadığını ifade etti. إن İn'den sonra cümle siyakında (لا) gelirse İn'in nefiyini kalkıp cümlelerin anlamı müsbet olur "إن أردنا إلا الحسنى" (KURAN-I KERİM 9:108) Biz iyilikten başka bir şey istemedik, yani Biz iyilik istedik ayetinde (إن)den sonra (إلا)'nin nefiyini iptal edip anlamı müsbet etti.

Ma: (ما):

İki harften oluşur, fiil madinin önüne getirilince onu olumsuz yapar ve failin onu geçmiş zamanda yapmadığını ifade eder (ما أكل محمدٌ شيئاً) Muhammed bir şey yemedi cümlesinde (ما)fiil madi (أكل) yi olumsuz etti.

Le: (لا):

İki harften oluşur, geçmiş zaman fiilin önüne getirilip onu olumsuz yapar ve failin onu geçmiş zamanda yapmadığını ifade eder. لا fiil madinin önüne getirilip tekrarlanmaz isa nefi ile dua yada beddua ifade eder (لا شفي المريض) cümlesinde (لا) nefi ile bedduayı ifade etti çünkü geçmiş zaman (شفي) fiilini önüne getirilip tekrarlanmadı (Eisamuraii,2008:4/164-165) .

Şayet geçmiş zaman fiilin önüne getirilip tekrarlanır isa sadece nefiyi ifade eder (لا أكل محمد) Muhammed ne yedi nede içti cümlesinde (لا) cümleyi olumsuz etti ve sadece nefi anlamını ifade etti çünkü tekrarlandı.

Olumsuz Şimdiki Zaman Fiil Cümlesi:

Şimdiki zamana Arapça'da fiil mudari denilir ve fiil failden şimdiki yada gelecek zamanda olduğunu ifade eder (Elzemehşeri,2003:315).

Arapçada şimdiki zaman fiili yedi edat ile olumsuz edilir, izahları şöyle:

(لم) Lem:

Fiil mudariyin önüne getirilince onu cezm edip zamanını geçmişe çevirir ve failin onu geçmiş zamanda yapmadığını ve şimdiki ve gelecek zamanda yapmayacağını ifade eder (Elserraç,1988,2/157). (لم يزرنى خالدٌ) Halit beni ziyaret etmedi cümlesinde (لم) fiil mudari (يزرنى) u cezm edip geçmiş zamanda olmadı ve şimdiki ve gelecek zamanda olmayacağını ifade etti, bu nedenle ona Arapça'da harf cezm,nefi,kalp denilir.

(لما) Lemma:

Arapça'da ona harf nefi,cezm.kalp denilir çünkü fiili mudariyi cezm edip zamanını geçmişe çevirip failin onu geçmiş ve şimdiki zamanda yapmadığını ama gelecekte yapma ihtimalinin olduğunu ifade eder (Elsabuni,t.y:21). (لما أشرب لبناً) ayran içmedim cümlesinde (لما) fiili mudari (أشرب) cezm edip geçmiş, şimdiki zamanda yapılmadığını, gelecek zamanda yapma ihtimalinin olduğunu ifade etti, yani geçmiş ve şimdiki zamanda ayran içmedim ve gelecek zamanda içme ihtimali var.

إن (ان), (ما) : Me, (ليس) : Leyse :

Bu üç edat fiili mudariyi şimdiki zamanda olumsuz edip irab durumunu değiştirmez إن (إن), (ما) (ليس) Halit parka gitmiyor cümlelerinde (إن, (ما) (ليس) edatları fiili mudari (يذهب) nun önüne getirilip şimdiki zamanda nefi edip irab durumunu etkilemedi(Elgalaiini,1968:3/255).

Le : (لا):

Fiili mudarinin önüne getirilince onun irab durumunu etkilemeyip yakın gelecek zamanda nefi eder(Elgalaiini,1968:3/265). (لا يسبح أحمدٌ في النهر) Ahmet dereye yüzmeyecek cümlesinde (لا) fiili mudari (يسبح) uyu yakın gelecek zamanda nefi edip irab durumunu etkilemeyip fail Ahmed yakın gelecek zamanda dereye yüzmeyeceğini ifade etti.

(لن) : Len:

Arapça'da (لن)'e harf nesb , nefi ,istikbal tevkiid denilir çünkü fiili mudariyin önüne getirilince onu nasb edip uzak gelecek zamanda kesin olmayacağını ifade eder (Elserraç,1988:2/147). (لن يُغلق أحمدُ بابَ الغرفة) Ahmet odanın kapısını kapatmayacak cümlesinde (لن) fiili mudari (يغلق) yı nasb edip uzak gelecek zamanda kesin nefi etti ve cümlelerin anlamı Ahmet uzak gelecek zamanda kesinlikle odanın kapısını kapatmayacak .

Görüyörüzki bu edatlar Arapça'da iki yada üç harften oluşmalarına rağmen cümlede bir anlamdan fazlar ifade edip konuşmada hem kelime hem zaman hem çaba ekonomisi sağlıyor . Mesela (لم) iki anlam ifade ediyor, fiili mudariyin geçmiş zamanda olmadığını ve şimdiki ve gelecek zamanda olmayacağını ifade eder. (لن) üç anlam bir arada üç anlam ifade eder (nefi , gelecek , tevkiid).

Fiil Cümlesini Cevap Harfi İle Nefi Etmek:

Arapça'da müsbet soru fiil cümlesi cevap harfi ile nefi edilir. yumuşak dille nefi edilmek için (لا) kullanılır,sert dille nefi etmek için (كلا) kullanılır. (هل قرأ أحمدُ الكتاب ؟) Ahmet kitabı

okudu mu? müsbet soru fiil cümlesini yumuşak nefi etmek için (لا) sert nefi etmek için (كلا) cevap verilir (Elgalaiini,1968:3/257).

OLUMSUZ HABER , SIFAT , HAL (DURUM) İSMİ MECRUR:

Arapça'da haber, sıfat, hal, ismi mecruru nefi etmek için onlardan hemen önce nefi edatı (لا) getirilir, ama bu nefiyi sağlamak için cümlede bir haber, sıfat, hal, ismi mecrurdan fazla olmalı ve (لا) tekrarlanmalı (Elsamurahi,2008:3/230). (محمدٌ لا سريعٌ ولا مجتهدٌ) Muhammed ne hızlı ne çalışkan (لا) haberleri nefi edip tekrarlandı, (هذه غرفةٌ لا واسعةٌ ولا جميلةٌ) bu oda ne geniş nede güzel cümlesinde (لا) sıfatları nefi edip tekrarlandı (أحبُّ الطعامَ لا ساخناً ولا بارداً) yemeği ne sıcak nede soğuk severim cümlesinde (لا) (ساخناً,بارداً) halleri nefi edip tekrarlandı (قلم و دفتر) (جنت إلى المدرسة بلا قلم ولا دفتر) okula kalemsiz deftersiz geldim cümlesinde (لا) (قلم و دفتر) ismi mecrurları nefi edip tekrarlandı.

5.KURANI KERİM, YİRMİ DOKUZUNCU CÜZÜDAN UYGULAMALI ÖRNEKLER:

"مَا تَرَى فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِنْ تَفَوتٍ" (KURAN-I KERİM 67:3)

Rahman'ın yarattığında ayrılık görmezsin. Nefi edatı (ما) fiili mudari (ترى) den önce getirildi ve onu şimdiki zamanda nefi etti, ama fiili her zamanda nefi etti, yani geçmiş, gelecek zamanlarda nefi etti. Nefi ile beraber (ما) dil ekonomisini sağladı çünkü üç zamanı bir anda nefi etti.

"مَا أَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ" KURAN-I KERİM (68:2)

Sen rabbinin nimet ile deli değilsin. Nefi edatı (ما) isim cümlesi (أنت بمجنون) başına getirildi ve nin yerine geçip onun anlamını ifade edip cümleyi olumsuz hale getirdi ve mübteda (أنت) yi kendine ismi merfu, haber (بمجنون) inden önce harficer(ب) be getirilip tevid anlamını kattı.

"وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ" (KURAN-I KERİM 68:52).

O aleme sadece zikirdir. Nefi edatı (ما) isim cümlesi (هو ذكر للعالمين) in başına getirilip (ليس) nin yerini aldı, ama leysenin nefiyini ve amelini almadı çünkü nefi iptal oldu çünkü (إلا) haber (ذكر) dan önce geldi.

"يَلْبَسَهَا كَانَتْ الْقَاضِيَةَ ٢٧ مَا أَغْنَىٰ عَنِّي مَالِيَةَ ٢٨" (KURAN-I KERİM 69:27-28).

Keşke bitirici son olsaydı, malım bana yaramadı. Nefi edatı (ما) fiil cümlesi başına getirilip geçmiş zaman (أغنى) fiilini nefi edip irab hareketini değiştiremedi

"وَلَا يَسْئَلُ حَمِيمٌ حَمِيمًا" (KURAN-I KERİM 70:10).

Dost dostu sormaz. Nefi edatı (لا) fiili mudari (يسأل) yu yakın zamanda nefi edip irab durumunu değiştiremedi. Ayeti kerime kıyamet gününden bahs ediyor ve O gün uzak olmasına rağmen (لا) kullanıldı. Dilbilgisine göre (لن) gelmeli, ama (لا) onun yerine geçti çünkü O gün Allah'a göre yakındır ve kulda onu öyle görmeli taki itat edip isyan etmesin ve O duruma düşmesin ve böylece uyarı daha etkili olur .

"مِمَّا خَطَبْتَهُمْ أُعْرِفُوا فَأَدْخَلُوا نَارًا فَلَمْ يَجِدُوا لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْصَارًا" (KURAN-I KERİM 71:25).

Günahları neden ile batırılıp ateşe girdirdiler ve Allah'tan başka kuratarıcı bulmadılar. Nefi edatı (لم) fiili mudari (يجدوا) yu nefi edip zamanını maziye çevirip cezm etti. Ayeti kerime kıyamet gününden bahs ediyor ve O gün gelecek olduğundan dilbilgisine göre (لن) gelmeliydi, ama O günün geleceği kesin olduğundan (لن)'in yerine (لم) geçti ve bu kullanış Arapça'da belağat açısından daha etkili çünkü kesin olacak olanı olmuş gibi anlatıyor ve bu kullanış bu makamlarda daha etkili oluyor.

"إِنَّ هَذَا إِلا قَوْلُ الْبَشَرِ" (KURAN-I KERİM 74:25).

Bu kuran sadece insan sözüdür. Nefi edatı إِنَّ (هذا قولُ البشر) isim cümlesinin başına ketirilip (ليس)'nin yerini aldı ama (ليس)'nin ne anlamını ifade etti nede amelini aldı çünkü (إلا) haber (قَوْل) dan önce gelip (إن)'in nefyini iptat etti.

"فَلا صَدَقَ وَلا صَلَّى" (KURAN-I KERİM 75:31).

Ne inandı nede namaz kıldı. Bu ayeti kerimde nefi edatı (لا) fiil cümlesi başına getirilip tekrarlandı, cümledeki fiiller madi olduğundan cümleye sadece nefi anlamını getirip iki fiilin failden geçmiş zamanda olmadığını ifade etti.

"أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ نَجْمَعُ عِظَامَهُ" (KURAN-I KERİM 75:3).

İnsan kemiklerini toplamayacakmıyız sanıyor. Nefi edatı (إن) fiili mudari (نجمع) nin önüne geçip onu uzak gelecek zamanda nefi edip irab durumunu refden nasba değiştirip onun gelecekte insana göre kesin olmayacak gibi hale getirdi.

SONUÇ

Bu araştırmanın sonunda şu sonuçlar meydana çıktı:

- 1- Olumsuz cümle Arapçanın önemli bir kısmıdır.
- 2- Arapça'da nefi anlamını hem fiil hem harfle olur.
- 3- Bazen makam, anlam gerekçesi ile nefi edatı diğer nefi edatın yerine geçer.
- 4- Nefi edatı, aynı makamda bir anlamdan fazlasını ifade edip dilde kolaylık sağlar.

KAYNAKLAR

- Elakub ,İ.,(1421h-2000m), Elmufassal fi Ulum Elbelga Elarabiyya , Halep: Üniversite Kitabı Basım Müdürlüğü.
- Elsabban, M. b. A..(t.y) Haşiyet Elsabban, Beyrut, Elmekteb Eltefikiyeye.
- Elsabuni, A.Vehhab,(t.y), Ellubab fi Nnehiv, Beyrut, Lubnan, Dar Elşark Elarabi,
- Elsemuraii, F.(1429h- 2008m)Mani Elnehiv, Amman, (3. Baskı,)Ürdün: Dar Elfikir.
- Elserraç, E.Bu B. (1408h-1988m). Elusul Fi İlm Elnehiv, Bayrut: , (3. Baskı), Elrisale Muasssesesi.
- El Zemeşşeri – Mahmud Bin Ömer, 1424h-2003m. Elmufassalfi İlim Elarabiyye, Bayrut , Lubnan ,1 Baskı Dar Eljil.
- Haskur,Nadia , 2011, Eledevat Elnehviyye Fi Mugni İbn Hişam , Suriye, Halep, 3baskı, Dar Elfurkan.
- İbn Akil, Abdullah, Tarihsiz, Şerh Bin Akil -2 Baskı.
- Sibeveyh, Osman Bin Amr, 1966, Elkitab, Bayrut, Lubnan, 1 Baskı , Dar Eljil.